C/2024/4054

12.7.2024

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Návrhy, které se týkají reforem a investic, a jejich provádění v členských státech: jaký je postoj organizované občanské společnosti?

(cyklus evropského semestru 2023–2024)

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2024/4054)

Zpravodajové: **Gonçalo LOBO XAVIER**
Javier DOZ ORRIT
Luca JAHIER

Poradce	Olivier VAUZELLE
Rozhodnutí plenárního shromáždění	21.9.2023
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	10.4.2024
Přijato na plenárním zasedání	25.4.2024
Plenární zasedání č.	587
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	166/1/1

1 Závěry a doporučení

1.1 Rozsah a rozmanitost těchto každoročních konzultací, jež letos proběhly ve 26 z 27 členských států a do nichž bylo aktivně zapojeno 77 členů EHSV a – jejich prostřednictvím – velký počet vnitrostátních organizací občanské společnosti, sociálních partnerů, institucí a orgánů, jakož i zapojení zástupců mladých lidí a organizované občanské společnosti ([1]) EU potvrzují, že účinnost strukturovaného a stálého zapojení sociálních partnerů, organizací občanské společnosti a dalších příslušných zúčastněných stran do evropského semestru je klíčová pro zajištění odpovědnosti a také transparentní a inkluzivní tvorby politik.

1.2 Navíc dokazují, že se stále zlepšují kapacity organizací na vnitrostátní úrovni a že úsilí o poskytování podpory prostřednictvím opatření a vhodných postupů je zvlášť zapotřebí a bylo by užitečné. V tomto ohledu se Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) zavazuje k tomuto úsilí dále přispívat a vyzývá Evropskou komisi a vlády členských států, aby poskytovaly důslednější a přiměřenější podporu pro upevnění tohoto úsilí na úrovni EU a členských států.

([1]) Sociální partneři a organizace občanské společnosti.

1.3 Význam účinného programu reforem a investic je všeobecně uznáván jako klíčová hnací síla programu stability a růstu našich členských států, který řeší současné i budoucí priority Unie. Provádění nástrojů financování, jako jsou fondy politiky soudržnosti, NGEU nebo nástroj SURE, by mohly sloužit jako inspirace ke zlepšení účinnosti a účelnosti investic a politik zaměstnanosti. Mohlo by to také poskytnout poznatky pro zlepšení jakéhokoli investičního nástroje EU, který se zabývá společnými prioritami EU, s cílem dosáhnout čtyř rozměrů stabilní konkurenceschopné udržitelnosti založené na environmentální udržitelnosti, produktivitě, spravedlnosti a makroekonomické stabilitě. Účinnost navrhovaných nástrojů má rovněž přímý vliv na pozitivní vnímání a podporu Unie ze strany Evropanů.

1.4 EHSV konstatuje, že začlenění doporučení pro jednotlivé země do plánů pro oživení a odolnost zvýšilo povědomí o těchto doporučeních a zlepšilo míru jejich provádění, ačkoliv k úplné realizaci plánů je zapotřebí vykonat ještě mnoho práce. Dvojí získané poznatky (z logiky těchto plánů pro oživení a odolnost založené na výkonnosti a posílené odpovědnosti jednotlivých států) by se měly stát klíčovým prvkem pro provádění nových pravidel správy ekonomických záležitostí a budoucího evropského semestru.

1.5 Nová flexibilita zavedená v přezkumu správy ekonomických záležitostí a střednědobý výhled plánovaných vnitrostátních fiskálně-strukturálních plánů by mohly účinněji podpořit potřebné reformy a investice. To by vyžadovalo splnění tří podmínek: i) dostatečný fiskální prostor na vnitrostátní úrovni – ten by umožnil dostatečnou úroveň investic, včetně sociálních investic, ii) maximální míra čerpání všech stávajících fondů EU a iii) stabilnější proces využívající potenciál plánované odpovědnosti členských států.

1.6 EHSV se nicméně domnívá, že posílení rozměru odpovědnosti států větším zapojením vnitrostátních parlamentů, regionálních a místních orgánů, sociálních partnerů a občanské společnosti vyžaduje jasnější ustanovení v unijních i vnitrostátních formálních postupech provádění nového rámce správy ekonomických záležitostí. Jak připomněl spolunormotvůrce EU a při několika příležitostech i EHSV, potřebujeme formální, trvalý a strukturovaný konzultační proces, v jehož rámci budou vlády členských států úzce spolupracovat s orgány na všech úrovních a v partnerství s odbory, zaměstnavateli, nevládními organizacemi a dalšími odpovědnými subjekty v průběhu celého cyklu příprav, provádění, monitorování a hodnocení politického procesu. Stejné zlepšení se požaduje i pro zbývající období provádění plánů pro oživení a odolnost, aby se urychlil poměr realizace investic a reforem.

1.7 Zajištění odpovídající úrovně veřejných investic je nezbytné pro dosažení hlavních cílů reformy rámce správy ekonomických záležitostí, jak je stanovena v přezkumu nařízení, a pro řešení stávajících a budoucích priorit v Unii. Flexibilita zavedená v novém rámci správy ekonomických záležitostí by měla být v tomto ohledu využívána nejvhodnějším způsobem a očekávané reformy by měly rovněž usnadnit a podpořit inteligentnější soukromé investice na vnitrostátní úrovni. Nebude to však dostačující pro podporu masivních transformačních a strategických investic potřebných v nadcházejících letech a pro konzistentní průmyslovou politiku EU, která je rovněž nezbytná. Antverpské prohlášení z února 2024 je dobrým příkladem toho, co EU potřebuje k oživení. EHSV podporuje vizi budoucnosti s lepším a rozsáhlejším průmyslem, vysoce kvalitními pracovními místy a s co nejmenším poškozením životního prostředí a planety.

1.8 EHSV v první řadě požaduje jasná kritéria toho, co by mělo být zahrnuto do zelených a sociálních investic v nadcházejících letech, aby se členským státům poskytlo vodítko pro formulování jejich fiskálně-strukturálních plánů.

1.9 Současně EHSV opakuje svou výzvu, aby Evropská komise a spolunormotvůrci v patřičnou dobu a nejpozději do roku 2026 definovali nové finanční nástroje potřebné na úrovni EU na podporu financování strategických společných statků, zejména nově oznámený Evropský fond suverenity, nové vlastní zdroje, vlastní fiskální (finanční) kapacitu, příští víceletý finanční rámec (VFR) atd. V této souvislosti bude rovněž klíčová posílená úloha EIB při získávání soukromých investic a zlepšení partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem.

2 **Úvod**

2.1 Záměrem tohoto stanoviska je podpořit reflexi a formulaci doporučení evropské organizované občanské společnosti ohledně návrhů reforem a investic a jejich provádění v členských státech. Jeho cílem je rovněž to, aby se správa ekonomických záležitostí EU stala transparentnější, demokratičtější, účinnější a odolnější vůči dalším krizím a aby docházelo k většímu zapojení organizované občanské společnosti.

2.2 Naše analýza a návrhy zohledňují legislativní návrhy Evropské komise na provedení komplexní reformy pravidel EU pro správu ekonomických záležitostí, jakož i stanovisko EHSV k těmto návrhům ([2]), usnesení Výboru k zapojení organizované občanské společnosti do vývoje a provádění národních plánů pro oživení a odolnost (z let 2021 a 2022) ([3]) a stanovisko Výboru k důkladné reformě evropského semestru ([4]).

2.3 Toto stanovisko vychází z rozsáhlé konzultace se zástupci organizované občanské společnosti v členských státech prostřednictvím 27 národních delegací skupiny Evropský semestr (složené ze tří členů z každé země – po jednom z každé skupiny). Tato konzultace proběhla formou dotazníku a návštěv deseti zemí ([5]) („kulaté stoly“). Výsledky konzultace jsou uvedeny v příloze a shrnuty v bodě 5 stanoviska.

3 **Kontext**

3.1 Toto stanovisko se zaměřuje na reformní a investiční opatření v členských státech, zejména ta, která vycházejí z doporučení pro jednotlivé země z roku 2023 ([6]), a na jejich provádění s cílem posoudit účinnost těchto opatření a dostupné možnosti lepšího zacílení návrhů, lepšího provádění a monitorování a zapojení organizované občanské společnosti do souvisejících postupů. Kombinace reforem a investic je považována za klíčovou pro dosažení udržitelné konkurenceschopnosti.

3.2 Stanovisko se rovněž zabývá otázkami týkajícími se probíhající reformy pravidel EU pro správu ekonomických záležitostí ([7]), jejímž hlavním cílem je posílit udržitelnost veřejného dluhu a zároveň podpořit udržitelný růst podporující začlenění ve všech členských státech prostřednictvím reforem a investic. Stanovisko dále navazuje na předchozí konzultace a zkoumá stav provádění reforem a investic stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost, které jsou finančně podporovány z prostředků Nástroje pro oživení a odolnost ([8]).

3.3 EHSV chce tedy tímto stanoviskem pokračovat ve své činnosti na podporu účinnějšího participativního evropského semestru, v němž by existovalo větší zapojení na úrovni států a větší angažovanost organizované občanské společnosti a vhodný doprovodný rámec správy ekonomických záležitostí.

([2]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) a k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (Úř. věst. C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([3]) Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zapojení organizované občanské společnosti do národních plánů pro oživení a odolnost – co se osvědčilo a co nikoliv? — (dokument vychází z konzultací uskutečněných v 27 členských státech), přijato v únoru 2021 (Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 1), a Zapojení organizované občanské společnosti do národních plánů na podporu oživení a odolnosti – jak ho můžeme zlepšit?, přijato v květnu 2022, Úř. věst. C 323, 26.8.2022, s. 1.

([4]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Doporučení EHSV ohledně důkladné reformy evropského semestru (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 1).

([5]) Ve Finsku, Francii, na Kypru, v Litvě, Polsku, Portugalsku, na Slovensku, ve Slovinsku, Rumunsku a Řecku.

([6]) Evropský semestr 2023: Doporučení pro jednotlivé země / doporučení Komise, Evropská komise.

([7]) Nová pravidla správy ekonomických záležitostí odpovídající budoucím potřebám, Evropská komise.

([8]) Nástroj pro oživení a odolnost, Evropská komise.

4 **Metodika použitá pro tuto konzultaci**

4.1 Údaje a informace potřebné pro vypracování této zprávy byly shromážděny v období od prosince 2023 do března 2024. Celkem bylo zasláno 26 příspěvků členských států (odpovědi na dotazník a/nebo příspěvky v rámci kulatého stolu) ([9]). Konzultace vycházely z vlastních znalostí členů a byli do nich zapojeni sociální partneři a organizace občanské společnosti. V některých zemích se jich zúčastnily národní hospodářské a sociální rady či obdobné subjekty ([10]), v jiných proběhly rovněž konzultace s představiteli vlády.

4.2 Kromě toho bylo toto stanovisko vybráno k provedení ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi zaváděného Evropským hospodářským a sociálním výborem ([11]). To znamená, že jednak byli zástupci vnitrostátních mládežnických organizací přizváni k účasti na kulatých stolech pořádaných v jejich zemích ([12]) a jednak byli dva zástupci členských organizací ([13]) Evropského fóra mládeže ([14]) přizváni k účasti na dvou schůzích studijní skupiny. Dotazník vyplnili i tři členové styčné skupiny EHSV ([15]).

5 **Zjištění plynoucí z výsledků konzultací**

Úplné shrnutí příspěvků členských států k těmto otázkám se nachází na začátku přílohy tohoto stanoviska ([16]).

Oddíl I: Reformní a investiční opatření v členských státech, zejména ta, která vycházejí z doporučení pro jednotlivé země z roku 2023, a jejich provádění

5.1 *Otázka č. 1 – Jaký je Váš názor na priority, které stanovila Komise v doporučeních pro Vaši zemi v roce 2023? Jsou dostatečně v souladu se zájmy Vaší organizace a řeší výzvy, s nimiž se potýká Vaše země?*

5.1.1 Obecně jsou doporučení pro jednotlivé země považována za relevantní a přiměřená, přestože dostatečně neřeší sociální otázky a upřednostňují finanční aspekty. Jejich provádění na vnitrostátní úrovni je však hodnoceno kritičtěji.

5.1.2 Ve většině členských států organizovaná občanská společnost podtrhla, že podporuje silný důraz, který kladou doporučení pro jednotlivé země na ekologickou a digitální transformaci a na využívání značných finančních prostředků EU určených ekonomikám členských států na podporu spravedlivé transformace. Podle organizované občanské společnosti v Belgii, Dánsku, Estonsku, Itálii, Lotyšsku, Nizozemsku, Rakousku, Španělsku a Švédsku a podle zástupců členů styčné skupiny jsou doporučení pro jednotlivé země obecně vhodná a/nebo se v průběhu let zlepšila. Priority jsou obecně v souladu se zájmy organizací občanské společnosti a sociálních partnerů, s určitými výhradami, pokud jde o přístup k doporučením podle konkrétní situace v jednotlivých zemích. V Česku, Chorvatsku, Irsku, na Kypru, v Litvě, Lucembursku, Maďarsku, Německu, Řecku a na Slovensku je názor organizované občanské společnosti na priority stanovené v doporučeních pro jednotlivé země poměrně nejednoznačný. Organizovaná občanská společnost uvádí, že doporučení dostatečně nezohledňují socioekonomické rysy a realitu dané země. Důkazem toho je skutečnost, že pro některé země jsou navrhována stejná řešení pro velmi odlišné situace. Například v Irsku a Lucembursku bylo označeno za politováníhodné, že neexistují žádná doporučení k řešení krize v oblasti bydlení. Bylo také poukázáno na to, že doporučení pro jednotlivé země jsou velmi obecná – nejsou cílená a nejsou monitorována. Priority se zdají být nedomyšlené. V Německu organizovaná občanská společnost rovněž poukázala na to, že doporučení neřeší řadu základních a strukturálních problémů. Ve Finsku, Polsku, Portugalsku a Slovinsku hodnotí organizovaná občanská společnost situaci spíše negativně. Například ve Finsku, Portugalsku a Slovinsku bylo s politováním konstatováno, že mezi doporučeními pro jednotlivé země není žádné na podporu zlepšení daňových systémů členských států. V Polsku bylo kromě toho konstatováno, že některá doporučení jsou příliš složitá a že navrhované reformy nejsou vzhledem ke složitosti sociálních, hospodářských, environmentálních a globálních výzev dostatečně ambiciózní.

([9]) Všechny členské státy EU s výjimkou Malty. Maltská delegace ve skupině Evropský semestr se této konzultace nezúčastnila.
([10]) Například poradní skupina pro evropský semestr.
([11]) Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi, Evropské fórum mládeže.
([12]) Mládežnické organizace se zúčastnily kulatých stolů pořádaných ve Finsku, na Kypru, v Portugalsku, Rumunsku, Řecku a na Slovensku.
([13]) Výbor mládeže Evropské konfederace odborových svazů a síť Erasmus Student Network.
([14]) Zastupujeme mládež Evropy, Evropské fórum mládeže.
([15]) Evropský svaz studentů, Platforma pro celoživotní učení a Eurochild.
([16]) Příloha s úplným shrnutím příspěvků členských států.

5.1.3 Organizovaná občanská společnost zejména v Chorvatsku, Dánsku, Polsku Portugalsku a ve Slovinsku navíc poukázala na to, že je kladen příliš velký důraz na ekonomické reformy a nedostatečný na sociální potřeby. Pozornost je zaměřena na fiskální udržitelnost a opomíjí se sociální aspekt těchto systémů.

5.2 *Otázka č. 2 – Jak byste ohodnotili účinnost reformních a investičních opatření, která Komise navrhla v těchto doporučeních?*

5.2.1 Pokud jde o účinnost reformních a investičních opatření, která Komise navrhla členským státům, má organizovaná občanská společnost zejména v Belgii, Česku. Lucembursku, Maďarsku a Polsku za to, že proces provádění reforem je spíše pomalý a že vláda pro jejich provádění nedělá maximum, což snižuje jejich účinnost. V Dánsku jsou navrhovaná opatření sama o sobě považována za přiměřená, ale jejich provádění a redistributivní účinky zůstávají nejisté. V Maďarsku a Polsku bylo zdůrazněno, že doporučení se často opakují z jednoho cyklu evropského semestru do druhého, což ukazuje, jak pomalu nebo nerovnoměrně jsou prováděna. Organizovaná občanská společnost v Německu podotýká, že opatření jsou buď ignorována, nebo je nemožné je provést, neboť nerespektují stávající podmínky a omezení v dotčených zemích. Dále se opatření mnohdy zdají nedomyšlená a spojená s cíli, jež jsou snadno splnitelné a z kvantitativního hlediska snadno dosažitelné. Některá doporučení se opakují každoročně, což poukazuje na absenci vhodných návazných opatření a smysluplných, relevantních a účinných nástrojů, které by země povzbudily ke skutečnému provedení doporučení. Nebyla zavedena žádná opatření, která by zajišťovala, že reformy budou systematické a nebudou po posouzení Komisí zrušeny. Národní programy reforem a programy stability a konvergenční programy vytvořené členskými státy mnohdy navrhují nepopulární reformy, za něž je pak vina svalována na EU. Kromě toho se například v Lotyšsku organizovaná občanská společnost domnívá, že by tato doporučení byla účinnější, pokud by byla spojena s širší finanční podporou EU (např. s vlastními zdroji EU apod.) a lépe koordinována.

5.2.2 Pozitivní však je, že v Estonsku, Chorvatsku, Itálii, Nizozemsku, Rakousku, na Slovensku a ve Švédsku hodnotila organizovaná občanská společnost účinnost reformních a investičních opatření, jež navrhla Komise v rámci doporučení pro jednotlivé země, veskrze kladně, přičemž vyzdvihla význam probíhajícího dialogu mezi Komisí, vládou a sociálními partnery a občanskou společností, jehož cílem je rychlejší provádění reforem.

5.3 *Otázka č. 3 – Jakým způsobem se organizovaná občanská společnost podílí na dialogu s Vaší vládou a s Komisí? Uveďte pozitivní a negativní aspekty.*

5.3.1 K otázce způsobu, jímž se organizovaná občanská společnost podílí na dialogu s vládami a Komisí, uvedla organizovaná občanská společnost zejména v Dánsku, Francii, Chorvatsku, Irsku, Itálii, Litvě, Lucembursku, Nizozemsku, Rakousku a Švédsku řadu pozitivních poznatků. Ve Francii a Lucembursku dochází k formálnímu zapojení prostřednictvím strukturovaného dialogu s vládou, v němž může občanská společnost vyjádřit svůj názor. V Itálii bylo zaznamenáno výrazné zlepšení dialogu prostřednictvím formalizovaných a strukturovaných rozhovorů se sociálními partnery. V Litvě a Rakousku dochází k formálnímu zapojení na různých úrovních, přičemž míra kvality se liší. V Dánsku probíhá formální a zavedený dialog, jakož i řada setkání, jichž se organizovaná občanská společnost účastní. V Česku existují formální i neformální vazby mezi organizovanou občanskou společností, zejména z řad zástupců zaměstnavatelů, a vládou.

5.3.2 V členských státech, k nimž patří Belgie, Bulharsko, Česko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko, vznesla organizovaná občanská společnost následující kritiku:

— zapojení se v posledních několika letech zhoršilo,

— zapojení nebylo formalizované, strukturované nebo stálé, kolísala jeho kvalita a jeho dopady na organizace organizované občanské společnosti byly nevyvážené,

— dialog s organizovanou občanskou společností byl hodnocen jako slabý, neúčinný, probíhal na poslední chvíli a jen formálně a po diskusích nenásledovaly žádné zjevné návazné kroky,

— lhůta pro vyjádření názoru je velmi krátká a neumožňuje optimální konzultaci,

— povědomí o evropském semestru je ve veřejném prostoru nedostatečné a v důsledku toho je i zájem organizované občanské společnosti o toto téma malý,

— bylo vyjádřeno politování nad nedostatečným zapojením organizované občanské společnosti do procesu evropského semestru během přijímání dokumentů.

5.3.3 Ve většině zemí bylo rovněž poukázáno na nedostatečné zapojení regionálních a místních orgánů. A konečně, podle členů styčné skupiny existuje jen malý prostor pro zapojení do konzultací pro evropský semestr. Proces zůstává neprůhledný a nepřesnost některých vnitrostátních zpráv nebo doporučení pro jednotlivé země jasně ukazuje, že nebyly shromážděny dostatečné údaje, což může souviset s nedostatečným prostorem pro konzultace občanské společnosti.

5.3.4 Je zde potenciál pro zlepšení konzultačních procesů. Organizovaná občanská společnost proto doporučuje:

— aby byly znásobeny kanály pro diskuzi, a to i ty nejformálnější, prostřednictvím pracovních skupin naplánovaných v průběhu času, které mohou napomoci dialogu mezi sociálními partnery, organizacemi občanské společnosti, místními a regionálními orgány, vládou a Evropskou komisí,

— aby se konzultace konaly nejméně dvakrát během každoročního šestiměsíčního procesu, přičemž poslední setkání by se mělo uskutečnit těsně před přijetím konečného dokumentu vládou,

— aby do konzultací byly zapojeny i sdružení podniků a nevládní organizace, které nejsou sociálními partnery,

— aby vlády členských států vedly plnohodnotný dialog o všech dokumentech evropského semestru, nikoli pouze v souvislosti s tvorbou národního programu reforem, a aby ministerstva v počáteční fázi podrobněji rozpracovala plánovaná opatření a vyslechla připomínky a návrhy sociálních partnerů a organizací občanské společnosti,

— aby byla v rámci vnitrostátní hospodářské a sociální rady vytvořena skupina pro evropský semestr,

— aby byla podpořena účast občanů a mladých lidí na různých formách neformálního vzdělávání, zejména těch, které jsou spojeny se specifickými dovednostmi v oblastech, v nichž se profesně angažují,

— aby byly vytvořeny jasné pokyny pro fungování této účasti a pro transparentní komunikaci s veřejností,

— délka veřejné konzultace musí být přiměřená a musí zohledňovat význam zpracovávaných právních předpisů a dodržení zákonných lhůt (30 nebo 21 dnů) pro konzultaci,

— veškeré návrhy právních předpisů by měly podléhat povinné veřejné konzultaci. Pozměňovací návrhy předkládané v průběhu legislativního procesu by měly obsahovat odůvodnění a posouzení dopadů,

— konzultace by měly probíhat s co nejširší skupinou a měly by mít různé podoby, ať už jde o otevřené veřejné konzultace, v nichž se diskutuje o dokumentech, nebo o zřízené konzultační a poradní orgány,

— všechny členské státy by měly každoročně zveřejňovat pravidelné zprávy o konzultačním procesu, předávat je Evropské komisi a vnitrostátním parlamentům a zveřejňovat je.

Oddíl II: Reforma pravidel EU pro správu ekonomických záležitostí

5.4 *Otázka č. 4 – Zejména na základě toho, co je vysvětleno v příloze ohledně reformy rámce EU pro správu ekonomických záležitostí, souhlasíte celkově s tímto návrhem reformy, či nikoli* ([17])*? V čem spatřujete hlavní výhody nebo nevýhody? Prosím objasněte.*

5.4.1 Názory organizované občanské společnosti v členských státech na výhody a nevýhody tohoto přezkumu rámce správy ekonomických záležitostí EU se lišily. Jednotlivé postoje jsou uvedeny v první části přílohy. Dotázaní zástupci si kromě toho rovněž přáli doplnit následující doporučení v zájmu zajištění řádného provádění nových pravidel:

— aby byla větší flexibilita návrhu doprovázena přísnějším prosazováním za účelem zajištění udržitelnosti veřejných financí,

— aby byla ve fiskální politice nastolena rovnováha mezi snižováním dluhu a zachováním veřejných investic a růstu, což bude hlavní výzvou pro předlužené země,

— aby byl posílen rozměr vlastní odpovědnosti států prostřednictvím většího zapojení vnitrostátních parlamentů, regionálních a místních orgánů, sociálních partnerů a občanské společnosti a aby to bylo uvedeno ještě jasněji (závazně) než v právních předpisech Nástroje pro oživení a odolnost,

— aby zapojení organizované občanské společnosti představovalo dlouhodobou sociální dohodu nebo sociální pakt, a to prostřednictvím zavedení standardu na evropské úrovni pro zapojení organizované občanské společnosti do procesu evropského semestru / evropského rámce správy ekonomických záležitostí,

— aby se v zájmu úspěchu reformy řešilo uplatňování pravidel a stimulace investic a spotřeby,

— aby byla posílena solidarita mezi členskými státy s přebytkem a zadluženými členskými státy,

— aby byl vytvořen Nástroj pro oživení a odolnost 2.0 pro celoevropské investice a dlouhodobé a strategické investice pro členské státy, které jej potřebují,

— aby členské státy dostaly větší manévrovací prostor přizpůsobit se nepředvídaným okolnostem,

— aby byly cíle definovány strategickým směrem prostřednictvím jasných pravidel, nikoli formou omezení,

— aby investiční výdaje s vysokým sociálním a hospodářským dopadem nebyly zahrnuty do výpočtu schodku, který je rozhodující pro zvýšení a posílení konkurenceschopnosti Unie,

— aby se určilo, jaký druh výdajů by neměl být omezován za účelem snížení úrovně schodku a zadlužení – to by mělo zahrnovat oblasti důležité pro veřejnost nebo armádu, které by se neměly započítávat do výpočtu míry zadlužení a schodku podle EU,

— aby byl odmítnut formalismus, který proniká do evropského přístupu ke správě ekonomických záležitostí, ve prospěch modelu typu NextGenerationEU,

([17]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) a k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (Úř. věst. C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

— aby byly z výpočtu dluhu a schodku vyloučeny výdaje na obranu, ekologickou transformaci a digitalizaci,

— musí být zaveden nezávislý, spolehlivý a transparentní mechanismus, který zajistí, aby členské státy plnily závazky, které přijaly ve svých střednědobých fiskálně-strukturálních plánech.

5.5 *Otázka č. 5 – Byla Vaše organizace konzultována nebo je aktuálně konzultována při vymezování postoje vaší vlády k legislativnímu návrhu Komise, který je v současné době projednáván v Evropském parlamentu a v Radě ministrů? Pokud ano, jakým způsobem? Máte pocit, že názory Vaší organizace a občanské společnosti obecně byly nebo jsou brány v úvahu? Pokud ne, jak byste si přáli být do tohoto procesu zapojeni?*

5.5.1 Pokud jde o konzultace s organizovanou občanskou společností, které vedly vlády členských států s cílem vymezit svůj postoj k legislativnímu návrhu Komise, většina zástupců organizované občanské společnosti v členských státech uvedla, že s nimi nebylo konzultováno, a vyjádřila nad tím politování. Vysvětlili, že za tímto účelem:

— by měl být zaveden formální postup konzultace, který by sociálním partnerům a občanské společnosti umožnil promítnout jejich názory do postoje vlády,

— úředníci Komise odpovědní za evropský semestr by se mohli jako pozorovatelé účastnit konzultací mezi organizovanou občanskou společností a vládami,

— by se mělo vytvořit přímé zapojení prostřednictvím individuálních setkání s příslušnými ministerstvy a s úředníky Evropské komise odpovědnými za evropský semestr,

— konzultace týkající se této záležitosti mohly proběhnout v rámci schůzek sociálního dialogu o evropském semestru (pokud proběhly) s vládou a že se o tom mělo jednat v kontextu formálních postupů s Hospodářskou a sociální radou,

— je naléhavě zapotřebí posílit začlenění a zohlednění pohledu občanské společnosti. Tuto zásadní otázku hospodářské politiky je třeba rozvíjet a provádět demokratičtějším způsobem. Sociální partneři a občanská společnost by měli být formálně konzultováni a měli by mít možnost předložit své návrhy v rámci komplexního dialogu s vládami členských států,

— pokud již byla zřízena poradní fóra, je nezbytné optimalizovat konzultace s organizovanou občanskou společností,

— pomohlo by to také rozptýlit rozšířené nedorozumění, že evropské právní předpisy vznikají bez účasti členských států v Bruselu.

5.6 *Otázka č. 6 – Podle návrhu má každý členský stát vypracovat vnitrostátní střednědobý fiskálně-strukturální plán. Kromě toho bude možné prodloužit období fiskální korekce, pokud se prodloužení bude opírat o konkrétní reformy a investice. Domníváte se, že by tyto plány byly účinné pro podporu konkrétních reforem a investic?*

5.6.1 Organizovaná občanská společnost vznesla řadu pozitivních i negativních připomínek týkajících se těchto plánů a jejich potenciální účinnosti pro podporu reforem a investic. Jednotlivé postoje jsou uvedeny v první části přílohy. Ve většině členských států bylo zdůrazněno, že je nezbytné, aby vlády členských států v rámci těchto plánů průběžně a trvale konzultovaly organizovanou občanskou společnost s cílem definovat priority reforem a cílených investic a následně zajistit jejich účinné provádění zajištěním skutečné a demokratické podpory ze strany občanů. Míra zapojení vnitrostátních politických a sociálních partnerů a organizací občanské společnosti do tvorby plánů bude rozhodující pro jejich účinnost. Organizovaná občanská společnost rovněž žádá:

— aby plány zohledňovaly konkrétní situaci členských států, podporovaly dlouhodobou stabilitu a rozvoj a přispívaly k regionální rovnováze a environmentální udržitelnosti,

— aby se věnovala pozornost účinnosti a účelnosti veřejných investic, riziku vytěsnění a potřebě najít rovnováhu mezi kontrolou a příliš přísným řízením,

— aby byly plány realistické, pokud jde o hodnocení úspěšnosti plánovaných reforem a investic,

— aby byly plány založeny na rozsáhlých mnohostranných konzultacích, zejména s organizovanou občanskou společností, a na konsensu,

— aby byly plány neustále sledovány evropskými orgány, Parlamentem, sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti,

— aby byly za účelem sledování provádění plánu vypracovávány výroční zprávy analyzující odchylky, včetně odchylek týkajících se sociálních aspektů, a návrhy na opravu,

— aby byly plány při své realizaci podporovány doplňkovým vztahem mezi veřejnými a soukromými subjekty,

— aby byly plány doprovázeny tvorbou nových nástrojů, které budou odpovídat vizi jednotné evropské průmyslové politiky,

— aby byly plány sladěny se sociálními a environmentálními cíli,

— aby byla zvýšena informovanost prostřednictvím silné komunikační kampaně, která zajistí, aby občané porozuměli národnímu plánu a podpořili jej,

— aby tento dialog přispěl k tomu, že členské státy převezmou větší vlastní odpovědnost za své oživení, a poskytnul praktická opatření, která nejen podpoří reformy a investice pro zajištění fiskální stability, ale rovněž naleznou cesty k účinnému provádění zpožděných reforem a investic,

— aby byly široce projednány možné dopady provádění plánu při řešení sociálního napětí a v případě mimořádných událostí.

5.7 *Otázka č. 7 –* V *rámci nových pravidel se navrhuje posílit schopnost členských států provádět reformy a investice na podporu společných priorit (např. souběžné transformace), čímž se ve srovnání se starými pravidly posiluje spíše pilíř „růstu“ než pilíř „stability“. Domníváte se, že členské státy budou mít v rámci svých střednědobých fiskálně-strukturálních plánů dostatečnou flexibilitu na podporu těchto reforem a investic, když musí zároveň dodržovat pravidla 3% schodku a 60% poměru dluhu k HDP?*

5.7.1 Organizovaná občanská společnost tuto dodatečně poskytnutou flexibilitu obecně vítá, nicméně zmiňuje několik aspektů, které je třeba zohlednit, mají-li být nová pravidla úspěšná, jako například:

— rozhodnutí vyloučit sociální investice z výpočtu schodku,

— investice v rámci kapitálového účtu a běžných výdajů založené na doporučeních pro jednotlivé země by neměly být zahrnuty do výpočtu schodku,

— investice, které podniky přímo realizují za účelem průběžné odborné přípravy zaměstnanců, by měly být vyloučeny z mapy státní podpory,

— potřebujeme dynamická pravidla, která se dokáží přizpůsobit hospodářské situaci, která nepoškozují růst a která rovněž snižují veřejný dluh tím, že uvolňují zdroje, služby a potenciál státu ve prospěch trhu a sociální ekonomiky,

— k naléhavě potřebné změně směrem k sociálně-ekologickému pokroku je ještě dlouhá cesta, a proto je nutné posílit aspekt růstu, aniž bychom opomíjeli pravidla stability,

— bylo by dobré zahrnout takzvané „účinky jmenovatele“: HDP roste pouze při dostatečných investicích, v důsledku čehož klesá míra zadlužení,

— opatření na podporu ekologické transformace musí zohledňovat ekonomickou složku a zátěž, kterou sdílejí všechny zúčastněné strany,

— musí existovat jasná a přísná taxonomie toho, co spadá do zelených/sociálních investic, a členské státy ji musí striktně dodržovat,

— přizpůsobení se každému členskému státu a podpora investic, které vedou k udržitelnému růstu a zaměstnanosti,

— nutnost poskytnout možnost provádět úpravy a odchýlit se od přísných podmínek těm členským státům, které se řídí doporučeními pro jednotlivé země formulovanými v rámci evropského semestru, ale v jejichž případě investice potřebné k jejich provedení vedou k nedodržení pravidla 3 % schodku.

5.7.2 V Bulharsku, Česku, Německu a Švédsku se organizovaná občanská společnost domnívá, že revidovaná pravidla nebudou poskytovat dostatečnou flexibilitu a že některé členské státy stále nebudou schopny financovat nezbytné reformy a investice, že zdanění je nadále nedostatečné a že členským státům chybí správní kapacita, která by v kombinaci s vnitrostátními omezeními umožnila tyto reformy a investice účinně provádět. Tato revize rámce správy ekonomických záležitostí a tyto zamýšlené plány neposkytnou dostatečný fiskální manévrovací prostor pro dosažení ekologické transformace. Organizovaná občanská společnost v Lotyšsku se kromě toho domnívá, že členské státy by měly vyvinout větší úsilí, aby se neodchylovaly od přiměřených a nezbytných pravidel stability, přičemž výjimky by měly být možné pouze za účelem provedení doporučení pro jednotlivé země vydaných v rámci evropského semestru. V Maďarsku vyjádřila organizovaná občanská společnost obavu, že manévrovací prostor pro deficitní ekonomiky bude minimální nebo zanedbatelný. V dobách krize a recese jsou naléhavě nutné reformy a zdroje, proto jsou nezbytná flexibilnější pravidla pro nadměrný schodek umožňující rychle zasáhnout.

Oddíl III: **Provádění reforem a investic stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost**

5.8 *Otázka č. 8 – Zlepšily podle Vašeho názoru plány pro oživení a odolnost* ([18]) *provádění reforem a investic navržených v doporučeních pro jednotlivé země, nebo je naopak zkomplikovaly? Proč?*

5.8.1 Pokud jde o názory organizované občanské společnosti na souvislost mezi Nástrojem pro oživení a odolnost, tímto nástrojem financování založeným na výkonnosti a prováděním reforem a investic navržených v doporučeních pro jednotlivé země, bylo zejména v Česku, Estonsku, Chorvatsku, Itálii, Lotyšsku, Rakousku a Španělsku vyhodnoceno, že součinnost mezi závazky plánů pro oživení a odolnost a doporučeními pro jednotlivé země vytvořila důslednější prováděcí mechanismus. Začlenění doporučení pro jednotlivé země do plánů pro oživení a odolnost zvýšilo transparentnost těchto doporučení, čímž se zlepšilo provádění doporučení. Členové styčné skupiny však rovněž poukázali na to, že harmonogram poskytování zpětné vazby k doporučením pro jednotlivé země a k vnitrostátním plánům pro oživení a odolnost ve skutečnosti omezil příležitosti organizací občanské společnosti poskytnout smysluplné podněty. V Belgii, Bulharsku, Dánsku, Irsku, Lucembursku, Maďarsku, Německu, Nizozemsku a Švédsku organizovaná občanská společnost uvedla, že samotný plán pro oživení a odolnost nepřinesl jasná zlepšení v provádění reforem a investic navržených v doporučeních pro jednotlivé země. V Dánsku a Německu bylo zlepšení v provádění reforem, jež byly navrženy v rámci doporučení pro jednotlivé země v reakci na plán pro oživení a odolnost, hodnoceno jako mírné vzhledem k tomu, že většina navrhovaných reforem již probíhala a byla by provedena tak jako tak. V Irsku bylo rovněž konstatováno, že plán pro oživení a odolnost nenavrhl žádnou významnou novou iniciativu.

5.8.2 Byla zdůrazněna následující doporučení:

— hospodářské a fiskální politiky by vždy měly zohledňovat provádění sociální agendy, jako je evropský pilíř sociálních práv a akční plán pro sociální ekonomiku,

— Evropská komise by se měla nadále zasazovat o to, aby členské státy zjednodušovaly administrativní postupy a dokončily legislativní rámec pro ekologickou transformaci, což v konečném důsledku zjednoduší provádění,

([18]) Plány pro oživení a odolnost v rámci evropského semestru 2023, Výzkumná služba Evropského parlamentu.

— transparentnost plánů pro oživení a odolnost by se měla zlepšit tím, že nejméně jednou za čtvrtletí budou předkládány aktualizované údaje o provádění projektů a využívání zdrojů, dodržování závazku poskytnout 40 % zdrojů regionům Jihu a o průběžném monitorování uplatňování klauzule týkající se 30 % zaměstnávání mladých lidí, žen a osob se zdravotním postižením při zadávání veřejných zakázek,

— je zapotřebí posílit úlohu ústřední a místní veřejné správy při provádění plánů pro oživení a odolnost,

— národní program reforem (který zohledňuje doporučení pro jednotlivé země) by měl doplňovat plán pro oživení a odolnost a být s ním provázán. S národním programem reforem by měla být propojena rovněž politika soudržnosti, neboť doplňkovost a synergie mezi politikou soudržnosti a plánem pro oživení a odolnost jsou velmi důležité pro strategický rozvoj a posílení hospodářské a sociální odolnosti země.

5.9 *Otázka č. 9 – Jaká hlavní opatření by měla být podle Vašeho názoru přijata k posílení úlohy sociálních partnerů, organizací občanské společnosti a místních a regionálních orgánů při provádění a monitorování plánů pro oživení a odolnost?*

5.9.1 Organizovaná občanská společnost označila následující opatření, seřazená podle pořadí důležitosti, za hlavní opatření potřebná k posílení své úlohy při provádění a monitorování plánů pro oživení a odolnost:

— formalizovaný, trvalý a strukturovaný konzultační proces, v jehož rámci budou vlády členských států úzce spolupracovat s orgány na všech úrovních a v partnerství s odbory, zaměstnavateli, nevládními organizacemi a dalšími odpovědnými subjekty v průběhu celého cyklu opatření, který bude zahrnovat přípravu, provádění, monitorování a hodnocení,

— u každého opatření členské státy určí příslušné partnery z řad místních a regionálních orgánů, odborů, zaměstnavatelů, nevládních organizací a dalších odpovědných subjektů a budou s nimi konzultovat postup a harmonogram přípravy daného opatření,

— o konzultačním procesu by měly být každoročně zveřejňovány pravidelné zprávy a předávány Evropské komisi a vnitrostátním parlamentům a zpřístupňovány organizované občanské společnosti a široké veřejnosti v každém členském státě,

— tento postup by měl probíhat v rámci zvláštního subjektu nebo v rámci již existujícího subjektu, kterému budou tyto funkce právně svěřeny. Důležitou úlohu by v tomto procesu měly hrát i stávající národní hospodářské a sociální rady,

— jednání budou svolávána včas a v náležité formě a potřebné dokumenty a informace budou zasílány pozvaným místním a regionálním orgánům, sociálním partnerům a zástupcům občanské společnosti s dostatečným časovým předstihem, aby bylo možné je prostudovat. Z jednání bude pořizován zápis, který bude obsahovat návrhy přítomných zástupců,

— tento konzultační proces by měl být obecně definován v právním předpisu EU.

5.9.2 Organizovaná občanská společnost zdůraznila, že:

— společné nařízení EU by se mělo zabývat základními právy a rysy procesu zapojení,

— takové nařízení by rovněž mohlo stanovit vhodné důsledky, včetně případných sankcí, za případné nedodržení příslušných ustanovení,

— musí dojít k většímu zapojení do pravidelného a transparentního dialogu během fáze hodnocení plánů pro oživení a odolnost,

— vnitrostátní předpisy by měly strukturovat konzultační proces zastupujících organizací a subjektů v rámci zvláštního subjektu nebo již existujícího subjektu, kterému budou tyto funkce právně svěřeny (v tomto procesu by měly hrát důležitou úlohu také stávající národní hospodářské a sociální rady),

— je důležité, aby strukturované dialogy/konfrontace probíhaly před provedením opatření a projektů,

— zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti do tohoto procesu by mělo být formalizováno. Evropská komise by měla vyžadovat zvláštní stanovisko občanské společnosti a sociálních partnerů k přijímaným reformám. Vláda musí nastolit rovnováhu mezi občanským a sociálním dialogem, protože na tvorbě plánu, zpráv a výsledků pro občany musíme spolupracovat,

— součástí občanského dialogu v rámci plánů pro oživení a odolnost by měly být všechny generace, včetně mladých lidí,

— formální, průběžné a strukturované konzultace, včasná a cílená setkání a sdílení informací, jakož i zapojení příslušných partnerů v průběhu akčního cyklu, jsou považovány za důležité pro posílení úlohy sociálních partnerů a občanské společnosti,

— zapojení sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti v průběhu celého procesu by mělo být závaznější. Formální, trvalý a strukturovaný proces by zajistil adekvátní a smysluplné zapojení. Posílí to transparentnost a odpovědnost.

5.10 *Otázka č. 10 – Došlo ve Vaší zemi ke zpoždění při provádění plánovaných investic a reforem? Pokud ano, jaké negativní dopady to mělo a jak lze tuto situaci napravit?*

5.10.1 Při provádění investic a reforem stanovených v plánech pro oživení a odolnost došlo ve většině členských států k řadě zpoždění. Organizovaná občanská společnost mj. hlásí zpoždění zejména:

— v případě plateb ze strany Evropské komise a při realizaci investic, zejména regionálním a místním samosprávám a podnikům,

— v důsledku byrokracie a překážek na různých úrovních,

— v důsledku novosti mechanismu,

— v důsledku vnějších otřesů,

— v důsledku změny vlády,

— v důsledku špatné schopnosti systému veřejné správy plánovat,

— v důsledku malé pružnosti ekonomické struktury země, pokud jde o přizpůsobení se absorpci a provádění značných finančních částek v krátkém časovém úseku,

— v důsledku regulační nejistoty a komplikací zdlouhavého procesu plánování,

— v důsledku změn plánu Nástroje pro oživení a odolnost s cílem dosáhnout investic v souladu s plánem RePowerEU, které jsou relativně pomalé,

— v důsledku pravidel týkajících se střetu zájmů, která omezují účast stran na různých velkých projektech a která jsou příliš přísná.

5.10.2 Tato zpoždění dopadají obzvláště na reformy. Odklad nebo zrušení investic a obecná nedostatečná jistota zbrzdily růst a inovace malých podniků, a to i v odvětví zemědělství. Problémem zůstává rovněž umístění velkých infrastrukturních projektů a organizovaná občanská společnost, například ve Slovinsku, navrhla víceleté výzvy k předkládání žádostí o investiční podporu.

5.10.3 Organizovaná občanská společnost proto navrhuje:

— aby byla poskytována pružnější investiční období,

— proticyklické veřejné investice na podporu zaměstnanosti a růstu v době recese,

— větší roli partnerství veřejného a soukromého sektoru, společného programování a plánování, aby se překonalo zpoždění v provádění,

— lepší předávání informací o projektech a výběrových řízeních a poukazuje na nezbytnost cílenější pomoci a potřebu vhodnějšího mechanismu monitorování a řádného toku informací,

— aby Evropská komise zvážila možnost provádění projektů v rámci národního plánu pro oživení a odolnost v dlouhodobějším horizontu.

5.11 *Otázka č. 11 – Blíží se polovina období provádění plánů pro oživení a odolnost (období končí v roce 2026) a probíhajícího přezkumu rámce EU pro správu ekonomických záležitostí. Jaké poznatky, které jsme si odnesli, by se měly uplatnit při přípravě, provádění a monitorování budoucích střednědobých fiskálně-strukturálních plánů, které navrhla Komise?*

5.11.1 Pokud jde o zkušenosti, které organizovaná občanská společnost získala v polovině provádění plánů pro oživení a odolnost (které skončí v roce 2026) a probíhajícího přezkumu rámce EU pro správu ekonomických záležitostí, které by se měly uplatnit při koncipování, provádění a monitorování budoucích střednědobých fiskálně-strukturálních plánů navržených Komisí, bylo zdůrazněno, že při sestavování plánů:

— je třeba zahrnout závazná sociální kritéria,

— mělo by se počítat s delším programovým obdobím, aby se zvýšil rozsah konzultací s organizovanou občanskou společností,

— do plánů je třeba zahrnout dodatečná opatření na podporu reforem,

— do plánů by měla být začleněna dodatečná opatření s cílem zajistit, že ekologická a digitální transformace budou spojeny s celoživotním učením, vzhledem k jejich dopadu na trh práce,

— do všech fází tohoto procesu by měli být zapojeni sociální partneři a občanská společnost,

— je třeba zapojit vnitrostátní parlamenty a regionální a místní orgány,

— pravidla pro vyplácení by měla být jednodušší a pružnější,

— je třeba podporovat koordinaci mezi plány pro oživení a odolnost a strukturálními fondy a fondy soudržnosti a SZP již od fáze plánování,

— při přípravě a změnách plánů je třeba zlepšit schopnost reagovat na krize a rychle se jim přizpůsobit,

— je třeba zajistit jasnou sledovatelnost postupů a financování,

— investice musí směřovat do oblastí, které podporují dlouhodobý růst a sociální blahobyt,

— je třeba od začátku (a rovněž prostřednictvím stálého mechanismu solidarity EU) zajistit spolupráci mezi členskými státy,

— musíme nadále podporovat udržitelná a inovativní řešení. Musíme používat stejnou logiku založenou na výkonnosti jako plány pro oživení a odolnost a podmínit financování prováděním doporučení,

— doporučení pro jednotlivé státy musí být lépe kalibrována, aby zohledňovala realitu jednotlivých zemí.

5.11.2 Bylo konstatováno, že v zájmu provedení plánů:

— by měli být občané a organizovaná občanská společnost dostatečně informováni o cílech zahrnutých opatření,

— prováděcí pravidla by měla být jednodušší a pružnější,

— je naléhavě zapotřebí technická odborná příprava pro pracovníky veřejné správy odpovědné za provádění plánů pro oživení a odolnost,

— podnikatelská sdružení by mohla přispět k čerpání finančních prostředků tím, že budou podnikům pomáhat se zvládáním administrativních obtíží, přičemž jsou zároveň obeznámena s místním hospodářským odvětvím,

— měl by vládnout pragmatismus a realismus,

— je třeba poskytnout technickou odbornou přípravu malým a středním podnikům pro realizaci investic do ekologické a digitální transformace,

— je třeba budovat kapacity veřejné správy, zejména na nejvíce znevýhodněných územích,

— pro optimalizaci provádění plánů je zásadní flexibilita, účinné konzultace a přizpůsobivost měnícím se podmínkám.

5.11.3 Bylo konstatováno, že v zájmu monitorování plánů:

— je třeba stanovit přísnější pravidla pro uplatňování,

— mají zásadní význam lepší systémy auditu a podávání zpráv,

— je třeba zavést namátkové, selektivní a reprezentativní systémy kontroly ex ante,

— je třeba posoudit ekonomický a sociální dopad projektů,

— je třeba zvýšit účast sociálních partnerů a organizací občanské společnosti,

— je třeba vypracovat účinná opatření a ukazatele pro sledování pokroku při dosahování cílů,

— musí být zaveden stálý a průběžně aktualizovaný systém otevřených dat pro analýzu projektů, harmonogramu jejich realizace a jejich geografického umístění,

— je třeba rovněž zaručit zapojení zúčastněných stran do monitorování plánů a měla by být zavedena a monitorována přísnější pravidla.

5.12 *Otázka č. 12 – Provádění reforem stanovených v plánech pro oživení a odolnost výrazně zaostává, zejména ve srovnání s investicemi. Jak lze dosáhnout lepší rovnováhy mezi investicemi a důrazem na reformy?*

5.12.1 Ve většině členských států organizovaná občanská společnost zdůraznila, že některé z plánovaných reforem vyvolaly vážné obavy v politické diskusi a ve veřejném mínění, neboť byly naplánovány s provedením jen malého počtu řádných konzultací (nebo bez řádných konzultací). Provádění reforem se setkalo s potížemi, zpozdilo se a zkomplikovalo kvůli současné ekonomické a sociální situaci v důsledku války na Ukrajině, energetické krize a inflace.

5.12.2 Organizovaná občanská společnost, například v Bulharsku a Rakousku, navrhuje následující opatření pro dosažení lepší rovnováhy mezi investicemi a zaměřením na reformy:

— je třeba posílit Evropskou fiskální radu,

— měly by být posíleny nezávislé vnitrostátní daňové instituce nebo orgány,

— měla by být nastolena lepší rovnováha mezi investicemi a reformami prostřednictvím většího zapojení zúčastněných stran, přizpůsobení se stávajícímu hospodářskému a sociálnímu kontextu a jasné komunikace cílů a přínosů reformy,

— jako cíl pro nadcházející roky by mělo být přijato posílení interinstitucionálního dialogu na evropské úrovni (zejména vnitrostátní a evropské orgány by měly být povinny reagovat na návrhy poradních orgánů).

6 **Obecné připomínky**

6.1 *Reformní a investiční opatření v členských státech, zejména ta, která vycházejí z doporučení pro jednotlivé země z roku 2023, a jejich provádění*

6.1.1 EHSV v několika stanoviscích hájil koncepci „konkurenceschopné udržitelnosti“ ([19]). Tato koncepce, navržená ve třech posledních ročních analýzách udržitelného růstu zveřejněných Komisí, zahrnuje environmentální udržitelnost, produktivitu, spravedlnost a makroekonomickou stabilitu jako pilíře potřebné pro konkurenceschopnou udržitelnost. Navíc, jak bylo zdůrazněno v ročních analýzách udržitelného růstu 2024 ([20]), rámec evropského semestru 2024 bude tvořit provádění plánů pro oživení a odolnost a doplňkovost s dalšími nástroji financování EU. Na základě zpráv o jednotlivých zemích a hloubkových přezkumů budou také identifikovány strukturální a nově vznikající výzvy s cílem uvolnit potenciál konkurenceschopnosti jednotlivých členských států. Letošní doporučení pro jednotlivé země se zaměří na vybrané výzvy a podrobně vymezí klíčové investiční potřeby pro přezkum programů politiky soudržnosti na období 2021–2027 v polovině období. EHSV vítá výzvu Komise adresovanou členským státům, aby aktivně spolupracovaly se zúčastněnými stranami, včetně sociálních partnerů, místních a regionálních orgánů, jakož i s příslušnými organizacemi občanské společnosti. Pro reformy jsou klíčová doporučení pro jednotlivé země a dialog o nich, protože za reformy v zásadě odpovídají členské státy. Investice mají tři hlavní rozměry: první rozměr je v rukou členských států, druhý rozměr je v rukou EU, pokud se jí podaří využít svůj fiskální prostor (fondy suverenity EU, evropské veřejné statky atd.), a třetí rozměr, který tvoří obě strany (EU a členské státy) společně, musí z dlouhodobého hlediska podporovat inteligentní soukromé investice a napomáhat jim.

6.1.2 EHSV se domnívá, že podpora pro soukromé investice a partnerství veřejného a soukromého sektoru by měla být zajištěna dvěma směry:

6.1.2.1 usnadněním financování soukromých investic posílením úvěrové kapacity EIB na základě modelu InvestEU a podporou úvěrů na financování podniků ve vnitrostátních finančních politikách,

6.1.2.2 prostřednictvím reforem, které vytvářejí příznivé investiční prostředí: zjednodušením formalit pro založení podniku, programy technické pomoci pro založení a podporu malých a středních podniků a sociálních podniků, prosazováním průmyslových a pozemkových služeb a rozvoj infrastruktury a doplňkových služeb pomocí stabilních, transparentních a jasných předpisů na podporu atmosféry důvěry pro investice. EHSV má za to, že občanský a sociální dialog na vnitrostátní, regionální a místní úrovni má klíčovou úlohu pro vymezování a provádění těchto politik. Všechny tyto politiky musí být udržitelné z hlediska životního prostředí a je třeba zabránit nekalé daňové nebo pracovněprávní konkurenci v jakékoliv podobě na evropské úrovni i v členských státech.

([19]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Roční analýza udržitelného růstu 2024 (Úř. věst. C, C/2024/2484, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2484/oj), Dodatečné úvahy týkající se roční analýzy udržitelného růstu 2023, Úř. věst. C, C/2024/871, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/871/oj?locale=cs, ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance Roční analýza udržitelného růstu 2023 [COM(2022) 780 final] Roční analýza udržitelného růstu 2023 (Úř. věst. C 146, 27.4.2023, s. 59), Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Další úvahy ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Roční analýza udržitelného růstu 2022 (COM(2021) 740 final) (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 75, 28.2.2023, s. 35), a Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Roční analýza udržitelného růstu 2022 [COM (2021) 740 final] (Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 50).

([20]) COM(2023) 901 final.

6.1.3 Rada ECOFIN dne 21. června 2024 projedná vzájemný vztah mezi sociálními investicemi a reformami, hospodářským růstem, makroekonomickou stabilizací a vzestupnou sociální konvergencí. Klasifikace investic pro vnitrostátní střednědobé fiskální strukturální plány se oproti metodě používané pro plány pro oživení a odolnost nezměnila. Belgické předsednictví se snaží zajistit, aby tato analýza udržitelnosti dluhu (která bude sloužit jako ukotvení ve fiskálních pravidlech EU) zohledňovala sociální investice v rámci posuzování vnitrostátních plánů. Aktuálně tomu tak není. V současné době analýza udržitelnosti dluhu zohledňuje společenské náklady, které mají dopad na určité prvky, jako je například demografická křivka. Musíme proto na jedné straně klasifikovat sociální investice a na druhé straně se pokusit zaměřit na společnou metodiku měření dopadu sociálních investic. Jak jsme již uvedli ([21]), EHSV žádá spolunormotvůrce, aby před přijetím nového nařízení provedli podrobnější kontrolu metodiky analýzy udržitelnosti dluhu, aby nedošlo k nezamýšleným automatickým důsledkům nových úsporných opatření, zejména pokud jde o sociální dopad plánovaných opatření. Tímto úkolem se nyní zabývá předběžná politická dohoda o reformovaném rámci EU pro správu ekonomických záležitostí a konkrétní práce budou zahájeny po vstupu nových pravidel v platnost, avšak s velmi omezeným časovým rozvrhem vzhledem k harmonogramu provádění reformy do roku 2024.

6.1.4 Mezi členskými státy jsou velké rozdíly, pokud jde o sociální investice, které potřebují, a to kvůli celé řadě faktorů (demografie, výchozí ekonomická situace, hospodářský cyklus, strukturální nezaměstnanost atd.). EHSV se domnívá, že toto by se mělo zohlednit, aby se při analýze schodků a udržitelnosti dluhu neuplatňovala stejná kritéria bez rozdílu. Pro členské státy s největší potřebou investic a reforem může být zároveň nejtěžší splnit příliš přísná kritéria schodku a dluhová kritéria.

6.1.5 Tato témata by měla být propojena s upadající globální konkurenceschopností EU, jíž se zabývá zpráva Maria Draghiho o budoucnosti evropské konkurenceschopnosti, kterou pan Draghi předloží po červnových volbách do Evropského parlamentu.

6.1.6 V Evropě existuje obrovská potřeba investic. Není možné ji naplnit pouze prostřednictvím veřejného financování (Evropský fond suverenity atd.), je zapotřebí také reforem (bez velkých investic/nákladů), které podpoří prostor pro soukromé investice a stabilní prostředí, jež bude katalyzátorem investičních toků (vnitřních i vnějších z pohledu EU). Reformy jsou rovněž základní pákou pro absorpci stávajících fondů a je třeba překonat překážky vyplývající z nedostatečné správní kapacity pro správu fondů.

6.1.7 Reforma fiskálních pravidel prostřednictvím rámce EU pro správu ekonomických záležitostí se mohla rovněž zabývat otázkou soukromých investic, ale týkala se pouze vnitrostátních veřejných investic. Pro řešení investiční mezery a zlepšení konkurenceschopnosti je zapotřebí přeshraniční perspektiva. Pravidla státní podpory mohl kromě toho kompenzovat Evropský fond suverenity spolu s reformou projektů společného evropského zájmu. Potřebujeme specifický celoevropský nástroj financování, abychom se vrátili k investicím do evropských infrastruktur, do přeshraničních projektů, a nezaměřovali se pouze na vnitrostátní projekty.

6.1.8 EHSV si je vědom, že vytvořit dodatečné financování na úrovni EU je obtížné. Měla by být zahájena vážná debata o nových vlastních zdrojích EU a o její fiskální kapacitě či kapacitě financování a o Evropském fondu suverenity, a to odděleně od jednání o příštím VFR ([22]).

([21]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) a k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (odstavce 1.7 a 4.8) (Úř. věst. C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([22]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k a) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Průmyslový plán Zelené dohody pro věk s nulovými čistými emisemi (COM(2023) 62 final) a b) návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje rámec opatření pro posílení evropského ekosystému výroby produktů technologií pro nulové čisté emise (akt o průmyslu pro nulové čisté emise) (COM(2023) 161 final – 2023/0081 (COD)) (Úř. věst. C 349, 29.9.2023, s. 179).

6.1.9 Finanční kapacitu členských států je třeba vyvážit. Musíme zajistit novou evropskou společenskou smlouvu vhodnou pro udržitelnou budoucnost ([23]). Strategické sociální investice působí jako páka hospodářského rozvoje a zaměstnanosti a jsou klíčové pro tvorbu inkluzivního růstu a posílení evropské sociální základny. Investice do sociálních odvětví přinášejí vedlejší ekonomické dopady a růst ([24]). Nebudeme-li investovat do sociálních odvětví, přinese to značné náklady. Cílem je urychlit tvorbu pracovních míst, zlepšit životní podmínky, zdraví a dovednosti obyvatel, zlepšit bydlení a zajistit jeho přístupnost, cenovou dostupnost a energetickou účinnost, zabývat se vážnými demografickými problémy a rostoucí nerovnováhou mezi občany a podporovat sociální inovace ve všech odvětvích, která jsou vystavena rizikům spojeným s ekologickou a digitální transformací. Konečným cílem je zlepšit udržitelnou konkurenceschopnost Evropy a zároveň zlepšit život všech lidí napříč všemi generacemi. EHSV požaduje reformy a investice v klíčových sociálních oblastech ([25]).

6.1.10 Doporučení pro jednotlivé země ne vždy zohledňují největší obavy občanů. V některých případech například není dostatečný důraz kladen na problémy s bydlením nebo na environmentální otázky nebo jim není přiznána dostatečná priorita, navzdory jejich významu pro občany.

6.2 *Revize pravidel EU pro správu ekonomických záležitostí*

6.2.1 Za účelem podpory vyšší míry investic by mechanismy EU pro správu ekonomických záležitostí měly zohledňovat fiskální úsilí jednotlivých členských států. EHSV proto vyzývá, aby byla zvážena možnost, že by členské státy s fiskální politikou uzpůsobenou na míru jejich investičním potřebám byly odměňovány v rámci přidělování evropských finančních prostředků oproti zemím, které toto úsilí nevyvinou a na EU se obrací pouze proto, aby tento nedostatek vnitrostátních finančních prostředků nahradily.

6.2.2 Poslední po sobě jdoucí krize (finanční, pandemická, invaze na Ukrajinu) ukázaly, že přílišná úspornost může vést k investičnímu deficitu ve „spořádanějších" zemích, což přineslo společenské a hospodářské škody a podpořilo pocit nedostatečné solidarity a společenského odmítání, což mohlo v posledním desetiletí dále rozdmýchat populistické a protievropské nálady. EHSV se domnívá, že dodržování fiskálních pravidel nesmí být na úkor investic a potřebných sociálních reforem.

6.2.3 Reforma se zaměřuje především na výši veřejných výdajů a jen málo na vývoj veřejných příjmů v jednotlivých státech. Obojí je nezbytné pro dosažení kontrolovaného schodku a udržitelné míry zadlužení, a proto by měl být kladen větší důraz na politiky zvyšující příjmy.

6.3 *Provádění reforem a investic stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost*

6.3.1 Hodnotící zpráva EHSV o Nástroji pro oživení a odolnost ([26]) ukázala, že organizovaná občanská společnost v EU do značné míry podpořila obsah nástroje a jeho národní plány pro oživení a odolnost. Zpráva se ovšem vyjádřila i kriticky k nedostatečné míře zapojení organizované občanské společnosti do jeho vypracování a provádění, k potřebě lepší informovanosti o konkrétních projektech a k vážným problémům, které se vyskytly při provádění plánů ve stanovených lhůtách.

6.3.2 Zmínky o zapojení místních orgánů, sociálních partnerů a občanské společnosti do evropského semestru a do provádění národních plánů pro oživení a odolnost obsažené v doporučeních pro jednotlivé země jsou pouze připomínkami nebo doporučeními. EHSV se domnívá, že by pro vlády států měly být závazné, na což již poukázal v několika svých nedávných stanoviscích a v úvahách o poslední předběžné politické dohodě o přezkumu rámce EU pro správu ekonomických záležitostí.

([23]) COM(2023) 376 final.

([24]) *Boosting Investment in Social Infrastructure in Europe*, (Posílení investic do sociální infrastruktury v Evropě), zpráva pracovní skupiny na vysoké úrovni o investování do sociální infrastruktury v Evropě, které předsedali Romano Prodi a Christian Sautter.

([25]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Stimulace dlouhodobého růstu podporujícího začlenění prostřednictvím reforem a investic (průzkumné stanovisko na žádost belgického předsednictví) (Úř. věst. C, C/2024/3378, 31.5.2023, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj?locale=cs).

([26]) Hodnotící zpráva EHSV Hodnocení Nástroje pro oživení a odolnost v polovině období.

6.3.3 Zhoršení občanského a sociálního dialogu v určitých zemích ztěžuje dosažení kýžené odpovědnosti za závazky v rámci evropského semestru. Existuje riziko, že tlak na dodržování lhůt poslouží vládám jako výmluva pro vynechání konzultací a zapojení občanské společnosti. V novém rámci správy ekonomických záležitostí je třeba posílit sociální a občanský dialog na vnitrostátní i unijní úrovni, a to v souladu s návrhy, jež EHSV uvedl ve svých předchozích stanoviscích ([27]).

V Bruselu dne 25. dubna 2024.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

([27]) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k doporučení EHSV ohledně důkladné reformy evropského semestru (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 1), a k možnostem posílení občanského dialogu a participativní demokracie v Evropské unii (průzkumné stanovisko na žádost belgického předsednictví) (Úř. věst. C, C/2023/2481, 8.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).